

# ШЫН

1961 ч.  
АВГУСТ  
25  
ПАТНИЦА

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИК ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

№ 201 (4991)

Өртэз 2 көп.

СЭКП ОБКОМУНДА БОЛГАШ ОБЛКУУСКОМДА

## Областың колхозтарына болгаш совхозтарына аңгыс андарылгазын өй-шаанда чорудар талазы-биле хемчеглер дугайында

Аңгыс андарылгазын өй-шаанда база бек шынарыл чорудары дүжүттү бедирине болгаш көдөө ажыл-агыйның бүтү культураларының нити чымчалаан өвүдүдеринге шиттирлик ужу-дузалыг деп СЭКП обкомунуң бюрозу болгаш облкүүском демделген.

Эрте, шынарлыг андарган аңгыска тараа культуралары орай күзү болгаш чазын андарган черге тараан чазын тарып культура-ларга бодаарга элээн хей дүжүттү берип турары колхозтарның болгаш совхозтарның ажылынын дуржулгазы көргүзүп турар. Өд-шык өзөөш дүжүп турар бистиң областа эрте андарган, дески аңгыс өзгә ужу-дузалыг.

Ооң-биле кады партиядың элээн хей райкомары болгаш райүүскомнар аңгысты өй-шаанда база бек шынарлыг андарып чедир үнелеп кырбай, партия эге организацаларынын, колхозтарның болгаш совхозтарның удурткучуларынын база тускай артеминглериниң организацты масса-политиктиг ажылынын күдү деңгээли-биле өстөпкн, дүжүт ажаап алышкынында, аңгыс андарылгазында механизаторларга, колхозчуларга болгаш совхозтар ажылынын артына культура-амыдыралдыг таарымчалыг байдалдарын тургуспай турарын, ооң түнелинде аңгыс андарылың планнары күөстөтүмнөн турарын СЭКП обкомунуң бюрозу болгаш аңгыс чоннар депутаттарынын область Советиниң күөсүмү демделген.

1960 чылда аңгыс андарылың планы областа нити-биле 40 хуу күөстөтүнген. Өвүр, Эриэн, Тес-Хем, Бин-Хем болгаш Чөөн-Хемчик районнарың ажыл-агыйларында бо чылда чазын тарып тараа культура-ларын үдүт шөдөгө чазын уду андарган чердеге тарыттыган.

Эрте, шынарлыг андарган аңгыс часы тарыттыг элээн эрте, туска хуусаада чорудар арганы берип, тараанын быжыдып дүргөдөп, ажаап алышкынын борап хунер эгеленге чедир доозар арганы берип турда чазын андарган черге тараа тарымы часы хову ажылдарын чорударынын хуусаазын сонгааралдып турар.

1962 чылда чазын чарып тарып бүтү культуралары аңгыстарга болгаш чазын андарган чердеге тарымын барымдаалап, совхозтар трезинде кады колхоз, совхоз бүрүзүнге аңгыс андарылың шөлдү тодарыңды, аңгыс андарган талазы-биле онаалданы райоонарга, ажыл-агыйларга чедирин СЭКП обкомунуң бюрозу болгаш облкүүском обшланга дааскан.

1962 чылда чазын тарып бүтү культураларының шөлдүгө четтир аңгыс андарылгазын колхоз болгаш совхоз бүрүзүнге өй-шаанда база бек шынарлыг чорударын ханды-

рарын СЭКП райкомнарына, райкүүскомнарга, совхозтар трезинге хүлээткен. Ол сорулга-биле бүтү ажыл-агыйларга аңгыс андарылгазын дүжүт ажаап алышкыны-биле хари урга өгөлөрин, мурнакчыларның ажылынын аргаларын калбаа-биле пропагандаларын болгаш непередирин, ол ажылды эки агротехниктиг хуусааларда доозарын хандырарын, аңгыс андарылгазына өргө-жок чугула тракторларын, хөрүтүн болбаазырадыр чепсек-херекселдерин үндүрүп бөорин шиттирлөөн. Трактор бүрүзүңү күчүзүн барымдаала, андарылга агреттарын ший четчелдерин организацтаарын, бүтү тракторларын ажылын ийи эвчелгел болударын чугула-аңгыс андарылгазына үндүрүп берген тракторларның анаа турар чорун азы оларны өске ажылдарга чартыктырарын канчип-даа болдуруп болба.

Хундус дүжүт ажаап алышкынына болгаш мал чемнериниң белеткелинге ачылдаан тракторларның дукейи үдө аңгыс андарылгазына калбаа-биле ажылгаар.

Аңгыс андарылгазын эрте хуусаада бек шынарлыг доозары дөш трактористтерин, колхозчуларның болгаш совхозтар ажылынын артына материалдыг сонургалың бектер талазы-биле хемчеглерни аймап кылды. Аңгыс андарылгазын эки агротехниктиг хуусаада чорудар дөш колхозтар болгаш совхозтар трактористтерге болгаш өске-даа механизаторларга немелде төлөвирни доктадыр, аңгыс андарылгазында механизаторларга, колхозчуларга болгаш совхозтар ажылынын артына культура-амыдыралдыг өргө-жок чугула байдалдарын тургузар, оларга нитиниң кеменилгезин организацтаар, хову турдаларын болгаш чурттар вагончустарын дерир ужурут.

Тараалары бөлдүрүп база бастырылган соон дарый ховуларда саванын бөдүп ажаар хемчег алып, ол ажылга трактор болгаш агт волюшкарларын, бөлдүрүчүлери болгаш саргап салыкчыларын калбаа-биле ажылгаар, саванын болгаш тараа богу ховулар санай оттаар чорукту бөлдүрбайн, тарааларын бөлдүрнин база бастырып чугула саван хөпашнегчилеринг агрегатка комбайннар-биле чорудар херек.

Тускай артеминглер болгаш ажыл-агыйларынын удурткучулары аңгыс андарылгазынын шынары дөш шыңгыг контрольду тургузар ужурут. Андарылганы чүгле кошш андарычгыштарлыг андарынар-биле чорудар. Андарган аңгыстарга бөк-үңштер тыштып кээри билек күөкү илииртээшкени, культивацияны чорудар, ооң-биле ону бөк-үңштерден арыг болгаш үдүргей байдалга тургузар. Андарган ховуларын

агрономнар болгаш бригадирлер хүлээп алырын колхоз болгаш совхоз бүрүзүнге организацтаар. Аңгысты шынар чок андарган дугайында бургудуг кижилерин шыңгыг харыссалга киирзе чогутур.

Аңгыс андарылгазында мурнакчы ажыл-агыйларың дуржулгазын түгүлчү түнөп чугалажырын болгаш калбаа-биле непередирин, хөрүтүнү ачылдап кыларынын ол депшилгелиг арганын массалык-биле непередиринге дуржулга-көргүзүлүг ажыл-агыйларын ролон бедирин СЭКП обкомун болгаш облкүүском СЭКП райкомнарына, райкүүскомнарга, совхозтар трезинге хүлээткен.

Аңгыс андарылгазын өй-шаанда бек шынарлыг чорудар, бүтү өдөө ажыл-агый ажылдарын эки агротехниктиг хуусаада доозары, СЭКП-ниң XXII съездинде телептиг ужуражыр дөш механизаторларын, бригадаларын, колхозтарның болгаш совхозтарның фермаларынын социалистик чарыжын организацтаарын партия райкомнарына, райүүскомнарга, совхозтар директорларына, колхозтар баштар чедирине болгаш партия эге организаццияларына СЭКП обкомун болгаш облкүүском хүлээткен.

## Мал чемнериниң белеткелиниң чоруп турары

(1961 чылдың август 20-ге чедир хуу-биле)

Районнар аттары	Кескен сизген	Салган сизлос	Кескен сизген	Салган сизлос
Бай-Тайга	42,8	12,0	55,2	20,0
Тожу	37,2	87,5	48,1	31,7
Улуг-Хем	32,5	12,2	46,7	4,3
Каз-Хем	32,3	22,2	41,9	—
Барыын-Хемчик	28,0	23,4	39,1	5,2
Чөөн-Хемчик	22,9	4,0	37,2	8,4
Бызыл хоорай	20,5	77,5	—	—
Танды	19,1	15,9	31,6	4,4
Бин-Хем	18,7	14,2	26,9	0,4
Өвүр	14,3	5,4	25,3	17,1
Тес-Хем	12,3	—	—	—
Эриэн	5,8	3,1	20,3	2,1
<b>Совхозтар:</b>				
«Кызыл парти-			19,3	30,0
			13,5	—

Август 20-ге чедир область сизген белетээр планы 23,4 хуу, сизлос салыры — 12,4 хуу; ооң иштинде колхозтар: сизени — 19,7 хуу, сизлосу — 13,4 хуу; совхозтар: сизени — 32,0 хуу, сизлосу — 11,1 хуу күөстөткен.

Бай-Тайга, Тожу, Улуг-Хем, Каз-Хем районнарың колхозтары сизген кезилдези эгелөөндө бээр темпизин көшкөтпайн, хун бүрүдө өстүрүп, мал чемнерин өй-шаанда белетээр дөш күженишкенин улгаттырып турар.

Тожу районнуң «Совет Тыва», «Май 1-зи» колхозтары, Кызыл хоорайның «Тере-Хал» колхозу, «Элегес», «Сүт-Хөл», «Кызыл партизан» совхозтар сизлос салышкынын чедириниң чорудуп, сизени бөдүп саргааттарына шаптыктыг чашкынын хунерин сизлос салышкынынга ажылгап турар.

«Кызыл партизан», «Элегес», «Барлык», «Чыраа-Бажы» совхозтар сизген белеткээриниң планын 41-ден 55,2 хуу чедир күөсөдип, өске ажыл-агыйлардан мурнап турар.

Ындыг болза-даа нитиниң ма-

# 6,4 МИЛЛИОН ПУД ТАРААНЫ ТӨРЭЭН ЧУРТКА БЭЭРИ—БИСТИҢ ХҮЛЭЭЛГЕВИС!

Тандычылар күрүне шыгжамырынче 50 муң тонна тарааны кишер патриотчу хүлээлгени алган

## Ажаап алышкын-биле кады мал чеминиң белеткелиниң темпизин кошкатпаалыңар!

### Аяңгатының шөлдеринде

СЭКП-ниң ам болур XXII съездинге уткуштур калбарган чарыш көдөңниң ажыл-ишчилерин улам сорук киирип турар. «Шекпээр» совхозтун Аяңгаты салбырын коллектив мал чөм белетээр ажылды организацтыг чорудуп турар.

Сиген кезилдези 3 тракторларын ажылдадып турар. хол кадырлардыг 70 ажыр кижии бар, а бөлүп саргааттарында тускай эвеноларын быжыглан. Күш-ажылды организацтыг багыт авет. Оон түнелинде ук салбыр сизген белеткээриниң планын ам 48 хуу чедир күөсөдипкен азы 5540 центнери саргаатпа алган.

Силостун мад чеминге, ылангы кышкы үдө үнөш улуг. Бо хүнерде аяңгатычылар 680 тонна силосту белеткээр. Салбырын күкүрүзачылары 200 гектарда олурткан ол чугула культураны силосттарыныче август 23-тен эгелеп база киирипкен.

Совхозтун ол салбырда 22 кодан малчынары сизген белеткээр ажылда идешкеллик киирип турар. Чижээ, бирээни-ле он тоннадан куду авет сизени белеткээр хүлээлге алган 11 киши ам безин нити-биле 102 тонна белеткөөн. Оон иштинде коммунист Лопсан 12 тонна, а Чылбай-өөдүн өг-бүези — 32 тонна сизени белеткөөн.

Бистиң областың ажылчы чоннары Төрээн чуртунга 6,4 миллион пуд тарааны садар социалистик хүлээлгезин күөсөдиринге долу бүүрүлдиг амылдап турар.

Ам колхозтарның болгаш совхозтарның ажыл-ишчилериниң мурнунда байлап дүжүттү эң-не ныска хуусаада, чидирг чок ажаап алып деп хундулуг болгаш харыссалгалыг сорулга туруп турар. Барыын районнарың соон дарый чеди чылдың үшү чылынын байлап дүжүдүн ажаап алырынче Тандынын, Наз-Хемниң болгаш Бин-Хемниң ажыл-ишчилери кирген. Олар — бистиң областың эң тараалан районнары болур.

Бир авет эрткен чылдың бо үезинде 4328 гектар черниң тараазы кестинген турган болза, бо чылдың августун 20-ниң хүнүнде 9656 гектар шөлдүн тараазын кезип алганын демделгээр өөрүңчү. «Тээли», «Тиилелге», «Барлык», «Межегей» болгаш өске-даа совхозтарда тарааларны кестирип, бастырап ажылдар бек темпизиг чоруп турар.

Тараа хүлээп алып черлерге кээп турар машиналарың саны хун келген тудум-на өзүп, күрүнең шыгжамырыңа чаа дүжүттүн хей-хей тонна тараалары кирип турар. Танды районнун ажыл-ишчилери 46,4 муң тонна тарааны күрүнге дүжээрин хүлээпкен турган. Олар партиядың Программаның төлөвилелин танышыкш, ол хүлээлгезин эде иоруп, 50 муң тонна тарааны дүжээрин хүлээпкен алганнар. Ол районнун ажыл-агыйларында 1400 тонна тараа күрүнең шыгжамырында кирген.

Наз-Хем районнун ажыл-агыйлары күрүнге тараа дүжээрин темпизин элээн дүгөдөгөн. Ол районнун «Ортабрь 14 чылы», «Коммунизмче орук» көдөз ажыл-агый артельтери тараа дүжээр талазы-биле бек иорүзүглериңиң чедип алганнар.

Ынчалзаюн, Улуг-Хем, Тес-Хем, Өвүр болгаш Эриэн районнарың колхозтары болгаш совхозтары күрүнге тараа дүжээрине шуудуп кирбээнин чөтпөс деп санаар. Улуг-Хем районнун «УТНА-ның 25 чылы» болгаш «Улуг-Хая» совхозтары ажаап алышкын амылдарын шагда-ла эгелен. Ынчалза-даа ол ажыл-агыйлар күрүнең шыгжамырыңа тараа киирбөөн.

Тараа ажаап алышкынын чорудары-биле чергелештир ону күрүнге дүжээр амьлдарың чедириниң чорударыныче чогуур ичээлгени салыры чугула. Күрүнге тараа садар талазы-биле алган социалистик хүлээлгезине чүгле ынчан күөсөдип, төлөк Коммунисттик партияның XXII съездинде телептиг белеткериң ужуражыр бис дээрин тараажылар, бүгү ажыл-ишчилер утпас ужурулуг.

### Баштайгы хүнде болган таварылга

Барыын-Хемчик районнун тараа хүлээп алып черинге баштайгы дүжүттү дүжээр-биле эң-не баштай «Шекпээр» совхозтун машиналары чедип келген. Тараа хүлээп алып чер чаа дүжүттү хүлээп алырыңа шуут бөел авет болган. Ажыл-ишчилерин күш-ажылче кийгирип турар доозинар, плакаттар-даа чок, склад хадгынчак, ооң эргелектизи чок болган.

Тараа хүлээп алып черниң директору эш Араптан, склад эргелектизи Анчуковту бир шак ажыг үдө дилеп келген. Кызыл-Мажалык суурдан тып алган. Ам канчаар, эпчөк байдалга таварышкан директор тарааны бөдү хүлээп авет болган. Тарааны машинадан дүжээр дөргө хүүркетер болгаш өске-даа херекселдер чок болганындан ону кызыл хол-биле дүжүрдүсү. Ол дугайын эш Араптандан айтырарымыска «хүүркетер бар чүвө, шовалыг складта-дыр» деп харыскаан.

Хун нормалын ажыр күөсөдип, СЭКП-ниң XXII съездинде күш-ажылчы белеткериң ужуражыр дөш калбарган социалистик чарыкш хей-агыт кирген совхозтун ажыл-ишчилери болгаш Кызыл-Мажалык АТК-ының чоласчылары тарааны машиналарга долдур чүдүргүлөөш база катап чедип келген. Склад эргелектизи-даа, хүүркетер-даа ам база-да чок болду. Тарааны демилге директорувусе хүлээп ап үргүтүчүдү.

Тараа чүдүргөн машиналар үшкү удаада чедип кээрге склад эргелектизи Анчуков мун-не складта ап четкен болду. Тарааны дүргөн хууло алып дугайында дилег кылдырмыска, кижиниң ары кызыл өрт деп апаргаш:

— Мен чогулда тарааны кым хүлээп ап турганын, тарааны хүлээп албас мен, мен чогулду дүжээр тарааныңа катап деңгээлдериң деп аксында аргаалыг чыт үнүп, алтырп турду. Ол дугайын райүүскомунуң дарганың орапкыска эш Жуковская чугалажыкш, а ол бөдү-биле кээп, тарааны дүжээрине дугалашкан.

Тараа хүлээп алып черде чангыс-даа ажылчын чок болган. Ол хун чоласчылар тараа дүжээрине графини күөсөттөөн.

О. МАНЗЫРЫНЧИ.

### Сигенчи бригадаларда

АРЫГ-БАЖЫ (Телефон-биле) Танды районнун «Совет Россия» колхозун сизениң үш бригадаларың кижигүнери СЭКП-ниң XXII съездиниң аяңгыттар хүнүнге чедир нитиниң малынга быжыг чөм-стурну тургузар дөш күженишкениң ачылдап турар.

Колхозтун сизген шөлдеринде нити-биле 1435 га терин кескен, ооң 1200 га кирезин бөдүп, 465 тонна саргаатпаан. Бригадалар арыңда социалистик чарыкштың бириг чөриде эш Кузнецовтун бригадалыг чоруп турар. Ам ол бригада тараан сизени кезип киирипкен. Колхозта 1200 тонна силосту салган.

Чөөн-Хемчик районнун тараажылары бо чылын магалыг дүжүттү өстүргенер. Ону чидириг чокка дүргөн ажаап алып эң харыссалгалыг сорулга ам районнун бугу ажылчы коннарының мурнунда туруп турар.

ЧУРУКТА: «Чыраа-Бажы» совхозтун комбайнери Монгуш Чимит-оол совхозтун Кызыл-Дөгүн деп черде кызыл-тазын тавычалай кестирип турары.

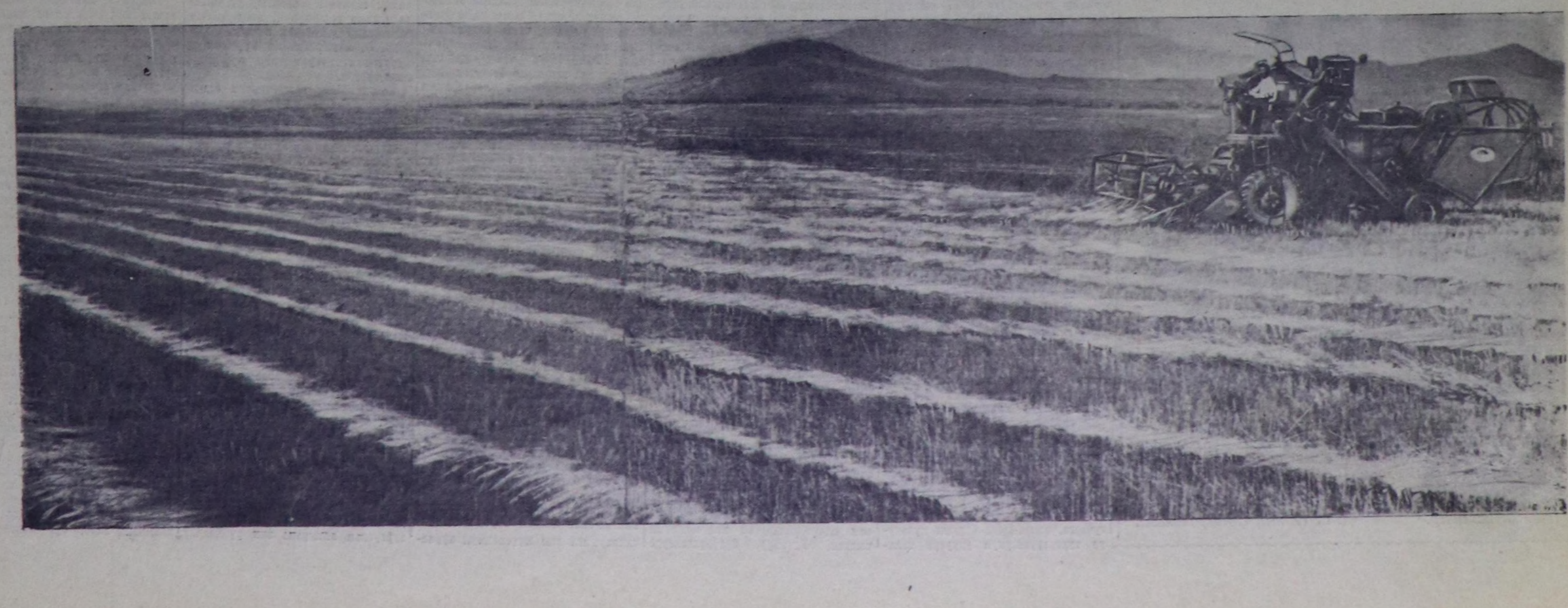
Фото С. ФЕОКТИСТОВТУУ.

## А. И. Микоян Владивостокта чоруп турар

ВЛАДИВОСТОК (СЭТА). Японияга чорушкундан эеп кел чорур, СССР-ниң Министрлер Чөвүдөлиниң Даргазының бири орапкыска А. И. Микоян август 23-те Владивостокта чаа тудулга-биле танжып көргөн. Ам чуртталганын болгаш культура-амыдыралдыг массалыг тудушкуну калбарган хоорайныг ындыг районнарына ол база барып чорган.

Адам мыйс деп мугуладунун эринде туруп турар, Владивостоктун балык тудар портуңга баргаш, А. И. Микоян ажылчакта беш чугалажып, порттун деринишкенин көргөн. Владивостокта баштайгы кадыр көшү дем ооруунуң тудушкунунга ол барып чорган.

Оон соонда А. И. Микоян далай чогууну хоорайы — Находка портуче чорупкан.



Удуртулганың стилин сайзыраңгайжыдар

Танды районун XVII партия конференциясына...

(Танды районун партия конференциясы)

куруа ажаланы багыт доруктан...

Танды район бо чылын 46,5 мун тонна тарааны курунеге бээр худалдегил турган болза...

Партия район бо чылын 46,5 мун тонна тарааны курунеге бээр худалдегил турган болза...

бар. Ажылдың шак ындаг стили райкускомун болгаш районун өске-лаа...

Партия райкомундан өгөлөөн эге организацияларга чедир социалист чарышты эргеней...

Совет комсомол болгаш профзел организацияларын ажалына партияга удуртулганың денели дика чавыс...

Нитиниң малыга быкжы чед стурну тургузарын ажалы ам дужут ажаап алымшкын-биле калсырашкан...

Мал чериериңа беткелиң дурген дозарыгыча, дужут ажаап алымшкын кыска хуусаада...

Партиянык организастыг болгаш политмассалыг ажылдарын куштедиринге үндөлөөш...

Конференция соонда СЭКП райкомун организастыг пленуму болуп өрткөн...

БИСТИЦ ҮЕНИЦ ЭЦ УЛУГ ДОКУМЕНТИЗИ

СЭКП-нин Программаның төлөвилеин бүгү чон улуг көдүрлүүшкүн-биле деткип, чугаалажып турар

Эмчиңиң сөзү

УЛУГ ӨӨРҮШКҮНҮ БОЛДУРГАН



В. Ф. Дудаева.

Кызылдың фельдшер-Программаның төлөвилеин бүгү чон улуг көдүрлүүшкүн-биле деткип, чугаалажып турар...

алжып турар. Мен бодум болгаш мээң чагыс коллективте кады ажылдап турар өштерим бо Программда...

«Азыгларың болдурбазырчың болгаш шынтырлың-биле кызырарыңа, массалыг халдаарылыг азыгларың узуткаарыңа, кижиниң назынын улам-на узадырыңа уланган хемчегериңиң калбак программаны боттаныр, Бедик мергендилди медицина хандырлыгыңа...

СЭКП-ниң чаа Программаның төлөвилеин Танды районда «Кызыл партияга» совокотун ажыл-иниңделе...

Партияның чаа Программаның төлөвилеин танышкыч, кижиниң сагыш-сеткили улам сорук кирип, бистин чуртууска коммунизм тургузушкунун дүргөдирине...

СЭКП-ниң XXII съездинге алдар болдурган социалист чарыштын түнелдеин совокотун мал ажалын ажаап алымшкын 18 ажал хунеринде...

Улам соруктуг ажылдаар мен

Совет Эвилелинин алдарыг Коммунист партиянык Программаның төлөвилеи көдө ажыл-агыйың ажал-иниңделе...

дирин чок ажаарын, техниканы будик бдүдүрүчүгү ажылдарын бөлөңгөн мен. Бистин «Найрал» совокотун механизаторлары, тараажылары бо чылын чагай дужутту эс...

Өөренип, таныжып турар

Улуг-Хем районун «Чодураа» колхозунун төп сүт-бараан фермазы амгы үедө Хендирегин серия, өтүтүг, шыктыг чайланада турар...

«Кызыл партияга» совокотун коммунисти, бүгү ажылчылары көдө ажыл-агый продукттарын калбак сарынын планнарын тараан Коммунист партиянык XXII съездинде...

Совокотун шедирине тараа, ситген ажаап алымшкын халыкшынның чоруп турар. Нитиниң малыга четир чериериң беткезээр талзын-биле ол совокот районун совокоттарың мурнуку одурууна турар...

Партиянык Программаның болгаш Уставының төлөвилеин коллективтиг номчула-биле улам-на ханы таныжарың фермазың ажыл-агыйларын дүгүрүп алганыр.

Тараа дөш демиселе мурнакчыларын хүрөөлөн өскөн. Чижээ, «ИВ-4,6» деп жатканын башкарыкчы Алексей Никитин хүнде 20 гектар шөдүт тарааны кестирер норманы 35 га чедир күөсетип турар...

Оол-биле чергелестип тараа культураларын дужутуң ажаап алымшкынче совокотун 3 хунук өздөлдө киргенин демделей бариш болбас...

Доктаамал комиссиалар—бистиң даяныр күжүвүс

«Ажылчы чоннарың депутаттар Советтериниң ажыл-чорудугаңың экижидирин болгаш массалар-биле оларын харылзааның күштедириниң дугайында» 1957 чылдың январь 22-деги СЭКП ТК-ның доктаамал айтканы болза: «Доктаамал комиссияларын ажылчы ооза экижидер, сессияларга болгаш күөсомун хураалдарыңа чугаалажыр айтырыгларың беткезээрине оларын илдепкейиң рөдүн база үстүне турар органның болгаш Советтин шиптирлериниң күөсөдөң дөш, массаларын иштинге организаатчы ажылчы чорударын чедип алыр...»

Советтеринг массалар-биле харылзааның быкжылаар талзын-биле СЭКП ТК-ның доктаамал болгаш бистин партиянык оон дараазындагы айтмышкыларың болза организастык массалыг ажылчы талзын-биле бистин хоорай Советиниң ажыл-чорудугаңың үндөвүн болур. СЭКП-ниң XXII съездинге төлөптүг ужуражырыңа совет улус улам бурунгаар баям-биле бар чоруту болгаш коммунист нитилелдин тургузушкунун калбарырың үндөң, ажылчы чоннарың калбак массаларын мобилизаставышкан, күрувниң ажыл-херектерин эргелеп башкарыңа кириштирериң амгы үеде ооза чугула.

Мурта бүгү доктаамал комиссиялар баштайгы организастыг хуралдарын кылгаш, 1961 чылдың ийниң кварталында чорудар ажылдарың планын баддылаң. Доктаамал комиссияларын буттарыңиң ажыл-чорудугаңың үндөвүн болза бдүдүрүгелерде болгаш организастыктарда чугаа ажылдын четпестери хынаар авес, харын ол четпестери чайладыр дөш дуздалжыры болур. Чер-чер Советтеринге сонгудалар эрткенниң сөөдүңе, хооруксокомун болгаш көдө Советтеринг доктаамал комиссияларын ажылдык 139 депутаттар болгаш 216 совет активизер киришип турар.

Совет Эвилелиниң Коммунист партиянык Программаның төлөвилеиниң ужу-дузасын болгаш быжиттинген өндүр-чагай совокотунун төп сүт-бараан фермазы амгы үедө Хендирегин серия, өтүтүг, шыктыг чайланада турар. Инда колдунда-ла анык саанчыг ажилдап турарар.

дарыга боттарынын тодоттай сандарын кириер. Садыг болгаш нитиниң чемиениң талзын-биле доктаамал комиссияга (даргазы М. Кузьмина) чаксы, чайгы садыглары калбары талзын-биле садыг организациялар багай ажылдап турар дээриниң дугайында аяреде хоорайын ажылчы чоннарының чатгаллары болгаш хомудалары кирген. Часы, чайгы садыгны калбартыр дугайында Кызыл горлозунуң, продсабын беткезиле доктаамал комиссия хынаар, бо айтырыгларын күөсомун хуралыга тургузар деп шиптирөөлө турган.

Комиссиянык кежигүнери садыг четкилериниң ажыл-херэ-биле таныжып, садып алыччылар-биле чунгулаашкан. Горно баштаар черинге доктаамал комиссияны даргазы М. Кузьмина чедө бергеш чаксы, чайгы үеде садыг четкини калбартырың планын-биле танышкан. Садыгын организастарында азын хөй четпестери доктаамал комиссия илдереткен. Чайгы киосклерини ажиттынырыңа беткезиле багай чоруттунган, чөм продукттар магазинериңе дош-биле хандыртышкан, соодуга дериглери белез авес, сөөртүп садыг садыг багай белез берген болгон. Садыг талзын-биле тускай өртөмгү М. Кузьмина илдерет четпестериң чайладыр талзын-биле горно баштаар черинге азын хөй практиктиг сандарын кириген. Хоорай Советиниң күөсомунга ол айтырыгын чугаалажып турган үеде, хоорайда чаксы, чайгы садыгларын калбак организастары дөш Кызыл горлозунуң болгаш продсабын дүдүрүгүчүлүгү шыктыг шүгүмчүдөөн.

Чаксы, чайгы садыглыгыңа садыг четкиниң беткезилеиниң дугайында доктаамал комиссияны тургускан айтырың эки түнөлдиг турган. Мен бодум болгаш мээң чагыс коллективте кады ажылдап турар өштерим бо Программда санданган кайгамчыктыг сонгудаларың чагыс сепсетил-биле чүдүдүгүшкүнү деткип тур бис.

Хоорайда нитиниң чемиениге черлериниң ажылын экижидер талзын-биле хоорай Советинге доктаамал комиссия боттут дуздалашкан, бо айтырыгларын күөсомун хуралыга чугаалажыр кылдыр беткезиле. Чедди дугаар столована, бири чайна шынары күдү чериериң дергелекчилерге садып, продуктуну блядга чедир ваап бербес турган, садып алыччылары мегээр чорукту доктаамал комиссия илдереткен. Доктаамал комиссияны шиптирериң баугаар оң кежигүнери нитиниң чемиениге черлериниң ажылын дугайында комиссияны сандарың күөсөдөң дөш хыналда чорударыңа быкжылаатынган. Нитиниң чемиениң доктаамал комиссияны кежигүнери, депутат, паскажлар АКК-ының сессияры эш Черышев улуг ажылды кылган.

Улетпур, транспорт, харылза талзын-биле доктаамал комиссия (даргазы А. Грозов) активти мобилизаставышкан, улутпур бдүдүрүгелериниң социалист күрөөлөдириниң күөсөдөң болгаш бдүдүрүп үндүрүп турар продукцияны шындыр кириштирериң дугайында хоорестетти сессияныга чугаалажыр айтырыгың беткезиле. Эш Грозов бо айтыры талзын-биле сессияга илелек кылган, хоорайнык улутпур бдүдүрүгелериниң ажылдык четпестери, колбаса фабриказының, хлеб, сүт заводтарының



Чурукта: Красноярск ГЭС-тиң өззөңдө бетон салымшыкы. Фото Ю. Барминши. СЭТА-ның фотохрониказы.

КРАСНОЯРСК КРАЙ. Делегейде эң улуг Красноярск ГЭС-тиң туудугулары ГЭС-тиң өззөңдө баштайык бетонку салырыңе август 10-да кирипкенер.

# ШЫҢҒЫ ХАРЫСАЛГАГА КИРГЕН

## (Карак чаап мегелээр кижилер дугайында)

«Социалистик хуруунун аппараты чонга бараан болуп, чонун мурнуна оттооттур турар. Ажыдакчы кижини ак-сеткилдиге эвес, эрге-дужаалы соога ажыгаар чорун шиктирлиг чайладыр болгаш арынуруп барамдаалайын шынгы брууладып кездир. Совет кижилерин хуулазгези — коойлу-дурмуну болгаш эрге-чурмуну камгаладына туржуру, эрге-дужаалын соога ажыгаар чоруктарга өптеш чок байдалдары илередири болгаш иныг чоруктар-биле демисежери болу» деп СЭКП-ниң Программанын төлөвилелдинде бижиттинген.

СЭКП-ниң Программанын болгаш Уставынын төлөвилелдерин Ызы коорайын коммунистер, буту ажылчы тоннары буту чурттаазы ышаш кайгачык улуг көдүрүлүүнү күтүп өрөнни, үлөтүп бүдүрүлгө, транспорт, тутт чөлдөрүндө улам сөрүк каришканын ажылдап, төрөө партиязынын ХХII съездинде буту совет улустун белеткенине төлөткү салышканын кирип турарлар. Ындыг болза-да, четпестерин чакыра, меге мезде берип, күрүне мегелээр ийн-чынгыс кижилерин бистин аравыста ам-даа бары көчүрү коумдангыч. Күрүне мегелеп, шын эвес мегелөөн «жегерөөн берип келген пассажир АТК-зынын начальниги Н. Макаренко болгаш ол АТК-ниң партия эге организационазын секретары, улуг экономия турган А. Кудрявина СЭКП Кызыл хоормонунуң бюрозун чонга чаа ажылдап дүжүргөн болгаш оларга партия тазымы-биле шынгыс хемчег көргүсөн.

Пассажир АТК-зынын удуртуучулары турган Макаренко, Кудрявина болгаш өскө-даа кижилерин күрүне мегелеп, социалист өчүткө улуг когаралды чедирген дугайын ак-сеткилдиг совет кижилер, бөдүүн ажылчылар болгаш чөлөчтөр партия органынан чогуту үчүндө мегелөөн. Ийн-чынгыс кижилерин хуузу агаарын өстүрүп, күрүне мегелеп, коойлу-дурму үрүн дугайында материалдары хоорайнын прокуратура чери ышаш көргөн.

1961 чылдын баштайгы чартында план үчүндөгү дугайында өткөттү кылдыра экономист Кудрявина 036 муң пассажир-километри болган 450 муң пассажир-километри агаардан өш-биле дүжүрүп бижикш, чарык чылда өстүрүлгө планынын күөсүндөгүлө 3,2 хууну мегелеп немээш. Карак чаап күрүне мегелээр кеминг үлөгүдиг-биле кылдыңан ол өткөттү дугайын АТК-нын ийнчээр да начальниги турган Макаренко билген-даа болза, ур өткөтү а салып, ову күштүп бодуруп бадылаан. АТК-ныг бухгалтери Харамаов хой-

ду-дурмуну үрүн, автомашиналарын септелгезинге база дугуйларын чартырына чарыгдар кылдыр көрдүнгөн акша-хөргенлиерин авто-транспорт конторазының куралырычче шиктиривашан. АТК-нын чедир алган орулганын күдүлдөп, күрүне бөдөжинче кирер эргежок чутуга шиктирилгелерни кылбаан. Ынчанга, бо чылдын баштайгы чартында күрүне ол бүдүрүлгө черинден 38 муң рубльди чедир албаан.

Бо дугайын Макаренко база-ла билген. Коойлу-дурмунун иныг чаркы хаждымшынын илереди, буруулап кижини шынгыс харымсалгага киргенден туржук, Макаренко эрге-дужаалын ажыглап алгаш, агаардан хоозун саннарым бижип келгенер. Чижээ, бо чылдын баштайгы чартында автобустар талаш-талык сөөртүлгенин бот-үөсөини, күш-ажылдын бүдүрүлүүнүн көргүзүлгенин херек кырында байдалдан «жегерөөн өскерткен. Чартык чылда ажыл нормазынын ортумас-биле күөсүндө 101,7 хуу деп мезде айттыган, а херек кырында 100 хуу беин четпес болган.

АТК-нын удуртулазын турган Макаренко, Кудрявина болгаш өскө-даа меге мезде бээр-биле кызыгараттынмаанар. АТК-га «Поледа» деп 2 чик машина турган. Оларын бирезин автосептелге заводуга септелгеш, 825 рубльди төлөөн. Ынчалга, чаа бөдөөнүң бүтү-ле арга, чаа бөдөөнүн код ийнчөөр Шмидт, гараж эргелекчи Ильяев, техник Белогорская олар ол-ла дораан аразына үлөкш алган. А ук машиналарны Макаренко чон шөпшөрлөп бугура 168 муң километр маннаан деп меге ас тургусаш, үлөр бижип каапкан. Күрүне мегелеп, коойлу-дурму каркыны-биле үрүн Макаренко болгаш өскө-даа кеземче харымсалгазына кирер узартуу.

Автогест эргелекчинин начальниги коммунист эш Антошевтин талазында ол АТК-нын ажылына контролду база удуртулазын көндөгү СЭКП хоормонунуң бюрозун демделгеш болгаш бүдүрүлгелерин администрация черлеринин ажыл-чорудулганын СЭКП-нин Уставынын төлөвилелдинде бугура контролдуар эргени боттандырып партия организационаларындан негөөн.



ЛЕНИНГРАД. СЭКП-ниң ХХII съездинге алдар бодуруп тайбынын болгаш күш-ажылдыг эстафетазынын чаа үөдээс эгелөөн. Ол патриот шимчээшканын элекчлери болгаш Социалистик Күш-ажылдыг Маадырлары беш мурунчак ажылчылар күш-ажылдыг эстафетанын төлөткү салгычтарыга — съез мурунуң чарыкын аң өң дээр көргүзүлгенин чедип алган иныг кижилерге дамчыдып бергенер.

Метал заводунуң фрезеровшгиги Социалистик Күш-ажылдыг Маадыры А. В. Бороудин бондуун бригаданын кежигунелин-биле кады гидравлика чиктирилтер ундурну турар кожамык чедип келген. Анаа бус чиктирилти кылп турарлары комсомолч Иван Романовка баштапкан токарьяр бригадазы уткуп алган.

Бодоунок болгаш эштеринин беш хонук иштинде немей алган хуулазгелери ажу күүсеттинген А. В. Бороудин чымыланнарга млекеп берген. Партианын съездинге алдар кылдыр хуусаа бетинде бугуруп ундурну турар газ-чигиртилик установкага хергерээт кезектерин оваагадан артыкка ажылдап кылган. Ийнини орунуга үш чаартыкчы саннадыры кирген.

Алган хуулазгелерин бижип каан саазыны Романовка туттуп берген.

Тайбынын болгаш күш-ажылдыг эстафетаны бистер хоочун эштериниң хуулаз алдышына, бо беш хонуктарда бөдөнтөк хуулазгелерин база-ла ап тур бис — деп ол чутаалаан. — Элеңер дадалаларын 138 хуулаз куду эвес күүсөзүр бис. Бодоуруушкун аралында биде элчешкенин көрүлүмү операциянын шиктилдиги алып бис. Комсомол организационазын шефче алган чиктирилге хергерээт кезектер белекээр таламы-биле 30 норма шакарын немей ажыдаар бис. Субботник чорукташ, үш тоналды эвээш эвес металл буундуу чыр бис.

ЧУРУКТА: Метал заводунун бус-чигирти кекини фрезеровшканын бригадирин, Социалистик Күш-ажылдыг Маадыры А. В. Бороудин (он талазында) тайбынын болгаш күш-ажылдыг эстафетанын чигирчирилти кекини токарьярларын комсомолч аныктар бригаданынын бригадирин Иван Романовка дамчыдып берип тур.

Фото В. КАПУСТИННИИ. СЭТА-нын фотохронказы.

# „БИР ХЕМНИН ЭРИНТЕРИНДЕ“ КИНО

Анык урут Коай оожум агымнын улуг хемнин терен суун шымыларды эшпешан, эрикче хемелеп, хеминд ол чарыкче үрүлгү кара салбайн көрүп чоруу. Лемезин эрикче шымылар эжин үтүп келир. Коайнык удавас ашакка баар деп турарынын дугайын ол эриктиң чурт-такчылары аразында чутаалажып турарлар. Оон таныжы оол Ван балыкчылар-биле кады балыктып чедип келир. Бот-боттарына ханы ынакшышкан Коай биле Ван алаа ужурашпаш, кузанын каян кылсын дугурутуп чутаалажып турар. Ол эрикче полиция начальниги, турармык, каржы кизи оларнын ынакшылына дигит-кара хөвүч чок. Коайны төөрөтөп тургаш, кады кылпш алдарын орадажып турар. «Бир хемнин эринтеринде» деп бирги вьетнам урап-чечен кино ыначар эгелээр.

Бо кино вьетнам улустун бөгүнтү амдыралына турсааттыгын болгаш оларнын хосталга, аас-кежик дөш демиселинин дугайын көргүзүп турар. Кинода болушкун Соңу болгаш Муруну Вьетамны алгылап турар хемниц эриктеринге болган.

Коай Муруну Вьетнамда, Ван Соңу Вьетнамда чурттап турар. Оларнын кулазы болу үш келген. Төрүл-төредери куданы эрттеринге белеп, чүтлө Коайнын келирин мапан турар. Урут сураг. Ван болгаш оң эштери Коайны алып дөш эрикче келгирге сурда полиция оларны эрттербес. Коайны ынаар баарын шуут хоругдаан. Бот-боттарына ханы ынакшышканнарнын өлгөндөр дөн күэли ыначар боттамнаан. Мурунда инчаала ужуражып турганнар болза ам олар шуут ужуражыр арга чок болган.

Ван бодоуңу ынакшан урууну ужуражырын кидим-даа арга чок болганыдан аажок муңгарып чоруу турар. Оон кадында «Коай полиция начальнигине кады болу берген-дир» деп улустун дамчыр меге чутаазын дымнаан, ол улмаа муңгарып басарай бээр. Инчаала-даа оон эжи келген: «Ол дөргө хей чүве-дир, сен улустун дамчыр чутаазына бүтүрөс. Коай черле ыначар барбас» деп чутаалаарга, Ваннын сагыш-сеткини ам харын оожуртуй бээр. Коай база-ла Ванны салтып, оң дугайын муңгарал-биле бодоп чоруу. Ванга бугу ынакшы чоруп турар уруу болгаш оон алаа огулга ол урунун кады кылп бээр дөш орадажып турарын ол кинода көргүсөн.

Ванниц Соңу Вьетнамда дөшөп чедип келгирне оң эштери уулажыр. Вьетнам чонуг аас-кежикти амдыралды тургузуп турары, өөрүкүчүн ыры димителген эрикче Ван өрү-биле хемелеп дөшөп чедип келгире, ынакшааны кыс Чоай оңу кайгамчык уагт өөрүшкү-биле уткуп алып.

Вьетамнын кино студияларын бугуруп үндүргени бирги урап-чечен Вьетнам кино бистин областың кино экранына унуп эгелээр.

# Солун-даа, хөлүг-даа

«Тилеке» колхозунд Баян-Хем салбырында көдө клубтун ажылы сөөлү уеде азын экижиз. Ол чурттакчыларын културалык дыштангылазынын төвү болу берген. Ында киноларын көргүзүп, концерт көргүзүлгенин орайлаштып, лекция, бөдөөларын чорудуп турар.

Чыл эгезинден бээр олар азын каш солун концерттерин көргүсөн. Концерт-биле кады олар сизен бригадаларына лекция, бөдөөларын чорудуп, агт-хууластарын үндүргөн.

Клубта библиотега эргелекчи Маша Манчакый база-ла бодоуңу ажылыга мактагырып, номчукуларын солун номбар-биле хандырып турар. Оң номчукулары ай саннады көргүдөп, ам 210 кижич бөдөп өскөн. Анык кыс бригадаларга болгаш мал фермаларында СЭКП-ниң Программанын болгаш Уставынын төлөвилелдерин танымтырып, совет комсомаларының маадырың жулушкуннарының дугайын танымтырган.

Маады Кызыл-оол 1956 чылда Милусинскийн културга чырыдымшык ажылдакчыларын школарын дооскап, ийни категорияны кинохеминиң болган. Комсомолчу Кызыл-оол ажылдаа-ла ам 5 чыл чөдө берген. Бо үөшүн иштинде ол бодоуңу ажылга берген, эки ажылдык кылдыр санаттырып келген. Ол ышаш бригадаларга болгаш мал

фермаларында чедип барып, оң ажылдакчыларын киноларын көргүзүп турар. Чүлө кино үндүрери-биле кызыгараттынмайы, чонга кинонуң ужу-дууазын тайлыбырап берип, хөй-нигитинг ажылга идепкейлип киржи келген.

«Кинохеминиң Кызыл-оол клуб эргелекчиси Г. Е. Власенко-биле сыйры харылаалыг. Власенко ам култура шугу-мунага 13 чыл ажылдап келген. Баян-Хем көдө клубунага ажылдап киргеш, клубтун ажылы бедиң деңгеле көдүрүп шыдаан. Оң удуртулазы-биле клуб чөвүлелин кежигунери Саша Манчакый, Шадыр, Дендик, Норбу Макара олар көдө клубтун болгаш колхозтун, хөй-нигитинг ажылга идепкейлип киржи кел-

генер. Чыл эгезинден бээр олар азын каш солун концерттерин көргүсөн. Концерт-биле кады олар сизен бригадаларына лекция, бөдөөларын чорудуп, агт-хууластарын үндүргөн.

Клубта библиотега эргелекчи Маша Манчакый база-ла бодоуңу ажылыга мактагырып, номчукуларын солун номбар-биле хандырып турар. Оң номчукулары ай саннады көргүдөп, ам 210 кижич бөдөп өскөн. Анык кыс бригадаларга болгаш мал фермаларында СЭКП-ниң Программанын болгаш Уставынын төлөвилелдерин танымтырып, совет комсомаларының маадырың жулушкуннарының дугайын танымтырган.

# Хойжулар бригадазында

Чөв-Хемтик районун Сталитт колхозунда хойжуларын механизацияланг бригадазын чоокта чаа тургусаш. Ол бригадада ийн муң ажы хойну, сизен эвээр черин, «Беларусь» деп тракторун, сизен кезер машиналарын, бөдүрүчүлгенин, транспортун бижыгашан.

Бо хундере бригаданын кежигунери СЭКП-ниң ХХII съездинде күш-ажылчы белектерин ужуражып, малга четчир санын чөм-стүрүп белектер алып дөш хайнышканын ажылдап турарлар. Бригаданын кежигунери сөөлү хундере чедир 60 тонна сизенин бөдү срааттаанар.

Бистин бригада малга 100 тоннадан эвээш эвес мал чедип белектер ужуруг, оңу чоокку хундере дөдөөр бис. Оон соонда кукуру-

занын ногаан маасазын салтап эгелээр бис — деп бригадир эш Ооржак Кунгурук чутаалады.

Бригаданың төвү турар Караган деп черде тутуд материалдарын сөөртүп турар. Тутуджар хөй тарып бозадыр пунктуун бажынын тутуп эгелөө болгаш кызыл бууду, чурттага бажынаар, скаттар тудар черлерин белектер турар.

Партиянын съездинге белектер ужуражыр дөш байларган чарыкка эки түнөөди кадарчы Александр Матвеев алган. Ол чүс хөй ошааш турар 96 хураганын ап, хөй бүртүздө-не 2 кг 60 грамм дүктү кыргып алган. Удавас оң хойларын ийни олдышынын эгелээр. Хойжу чүс хөй ошааштар 110 хураганы алдырына бүдүрүлдиг.

Н. ВАНЬКОВ.

# ЧАГАА

Мурунда Тес-Хем районунд Тенин аттыг колхозунда комсомол комитетинин секретарына ажылдап турду. Ам Совет Армиянын албанын эртивип, өөрүм-биле кады дайчык белекеле, политик үөредилгеге эки түңкөлдөргө чедип ап турар бис. Тыва дайчылар «Шык» солукчу барык шурту чөвүлөп алган бис. Тыва областың ажал-ажы, култура турсузушкунунуң чедишкенин оң солун биске үрүлгү танымтырып турар.

Ынчанга төрөөн Коммунист партиянын ХХII съездинде күш-ажылчы белектерин ужуражыр дөш колхозтарын болгаш сохкозтарын мал чемчери белекээр ажылдарына, чагаай дүжүр ажаап алымышына улам-на күнжигиникин киржиргерине облустың комсомолдары, аныктары сизерге улуу-биле күөдөм. Шөргүнч албанын дооскап төрөөн облазымыкка барып, сизерге кады коммунист турсузушкунуң чагаай херзине киржип ажылдаарын дайчылар бистер күөп турар бис.

Комсомолчу байыр-биле, С. АРТЫНА, шертиги № 11018 «П» кезээ.

Харын оларнын чанында кижич өлөрүлүүп бээр хире хосту олуттар-даа бар болду. Оларын дүжүрчөп хамаша «Тунедил» дөш земги-ле сөстү номчаш, мында ажал кылбас мангыстар олуттуп каанын ам билки кадым.

Лектор эш Кочетков бодоуңу лекцияны көчүгү солун кылдыр тургускан. Мангысталчак амдыралдын бистин нитялгеле хоразыны болгаш алаа улур демиселди чутаалазын, ол демиселге хөй-нигитин киржигезиниң уагт орунун дугайын ол тодоргай, билдирип кылдыр чутаалаан.

Өң-биле кады, мангысталчак амдыралдыг, чөлөө, ажал кылбас, ол кирезинде ажылчы чонун күш-ажылы-биле бүдүргөн чүгөлдөрүн халас сымар күөдөлдөргө Кызыл хоорайга база бар деп чутаалаан, оларын ат, фамилияны алаан. Мангысты амдыралдыг бө кижилер болза арага-дары ижин ижин хөй-нигитинг хурдуну үөрөөлөрүн, ордандырынын, мораль чөк, нитялгеле улур үлөгүлгелер кылдырынын чамдыктары боол турар деп эш Кочетков чутаалаан. Бистин нитялгеле, хөй-нигитинг буроу шактырганынын төдөлөкчилери бо олуттар, көрүрч — деп демги «Тунедил» деп чаралдыг олутте айттыр зады олуттардын карактары онызынган сайдыды олуттардын кырында барды.

Ол үете чедир-ле азын сула олуттар ол мангысталчак амдыралдыг чегенч кижилер чонун ол буроу шакан килеңешкенин көрүшкунүнүн чаштынар чери чөгүндан чатаар-ла чырлым, бичиглеп, арга чадарга арыл-бажын холу-биле дугураары орадажып турар.

Тунедил деп орус сөстүн уктазы болза бодоу ажылдадып, өскөнен күжү-биле бүдүргөн кежиктин күөсүл-биле чурттап турар чорукту ына-ча дээр. Тывааш оңу шуут мангыс-

Чоокта чаа Кызылдын Гастелло аттыг партиянын ногаан театрына «Ажыл» кылбас кижич чөм чивес» деп темага лекцияны хооруктуксому-нун шагдаа кидизиниң начальниги эш Кочетков номчаш.

Театрнын улуг залын кызылчалар чымк додур олутуршан. Сце-нада президиум олуудунда хоорайнын бүдүрүлгелерин чамдык төдөлөкчилери — муңакчылар олутуршан. Спевадиз дүжөр оо талааы чадачыгажынын ийинде дөдөр хана-да, улуг кадык ышык кара будук-биле «Тунедил» деп угагтыр бичжээт, алып каан. Оң баарына ийн уагт сайдыны нитя олуттардан онызып салган. Ол сайдыларга сизил кылдыр кеттинген, шуштун хол шакартыр, коздууна — эрдер, бир анык хөргөжөн олутуршан.

Харын оларнын чанында кижич өлөрүлүүп бээр хире хосту олуттар-даа бар болду. Оларын дүжүрчөп хамаша «Тунедил» дөш земги-ле сөстү номчаш, мында ажал кылбас мангыстар олуттуп каанын ам билки кадым.

Лектор эш Кочетков бодоуңу лекцияны көчүгү солун кылдыр тургускан. Мангысталчак амдыралдын бистин нитялгеле хоразыны болгаш алаа улур демиселди чутаалазын, ол демиселге хөй-нигитин киржигезиниң уагт орунун дугайын ол тодоргай, билдирип кылдыр чутаалаан.

Өң-биле кады, мангысталчак амдыралдыг, чөлөө, ажал кылбас, ол кирезинде ажылчы чонун күш-ажылы-биле бүдүргөн чүгөлдөрүн халас сымар күөдөлдөргө Кызыл хоорайга база бар деп чутаалаан, оларын ат, фамилияны алаан. Мангысты амдыралдыг бө кижилер болза арага-дары ижин ижин хөй-нигитинг хурдуну үөрөөлөрүн, ордандырынын, мораль чөк, нитялгеле улур үлөгүлгелер кылдырынын чамдыктары боол турар деп эш Кочетков чутаалаан. Бистин нитялгеле, хөй-нигитинг буроу шактырганынын төдөлөкчилери бо олуттар, көрүрч — деп демги «Тунедил» деп чаралдыг олутте айттыр зады олуттардын карактары онызынган сайдыды олуттардын кырында барды.

Ол үете чедир-ле азын сула олуттар ол мангысталчак амдыралдыг чегенч кижилер чонун ол буроу шакан килеңешкенин көрүшкунүнүн чаштынар чери чөгүндан чатаар-ла чырлым, бичиглеп, арга чадарга арыл-бажын холу-биле дугураары орадажып турар.

Тунедил деп орус сөстүн уктазы болза бодоу ажылдадып, өскөнен күжү-биле бүдүргөн кежиктин күөсүл-биле чурттап турар чорукту ына-ча дээр. Тывааш оңу шуут мангыс-

# Лекция чүгө солун болганын

Чоокта чаа Кызылдын Гастелло аттыг партиянын ногаан театрына «Ажыл» кылбас кижич чөм чивес» деп темага лекцияны хооруктуксому-нун шагдаа кидизиниң начальниги эш Кочетков номчаш.

Театрнын улуг залын кызылчалар чымк додур олутуршан. Сце-нада президиум олуудунда хоорайнын бүдүрүлгелерин чамдык төдөлөкчилери — муңакчылар олутуршан. Спевадиз дүжөр оо талааы чадачыгажынын ийинде дөдөр хана-да, улуг кадык ышык кара будук-биле «Тунедил» деп угагтыр бичжээт, алып каан. Оң баарына ийн уагт сайдыны нитя олуттардан онызып салган. Ол сайдыларга сизил кылдыр кеттинген, шуштун хол шакартыр, коздууна — эрдер, бир анык хөргөжөн олутуршан.

Харын оларнын чанында кижич өлөрүлүүп бээр хире хосту олуттар-даа бар болду. Оларын дүжүрчөп хамаша «Тунедил» дөш земги-ле сөстү номчаш, мында ажал кылбас мангыстар олуттуп каанын ам билки кадым.

Лектор эш Кочетков бодоуңу лекцияны көчүгү солун кылдыр тургускан. Мангысталчак амдыралдын бистин нитялгеле хоразыны болгаш алаа улур демиселди чутаалазын, ол демиселге хөй-нигитин киржигезиниң уагт орунун дугайын ол тодоргай, билдирип кылдыр чутаалаан.

Өң-биле кады, мангысталчак амдыралдыг, чөлөө, ажал кылбас, ол кирезинде ажылчы чонун күш-ажылы-биле бүдүргөн чүгөлдөрүн халас сымар күөдөлдөргө Кызыл хоорайга база бар деп чутаалаан, оларын ат, фамилияны алаан. Мангысты амдыралдыг бө кижилер болза арага-дары ижин ижин хөй-нигитинг хурдуну үөрөөлөрүн, ордандырынын, мораль чөк, нитялгеле улур үлөгүлгелер кылдырынын чамдыктары боол турар деп эш Кочетков чутаалаан. Бистин нитялгеле, хөй-нигитинг буроу шактырганынын төдөлөкчилери бо олуттар, көрүрч — деп демги «Тунедил» деп чаралдыг олутте айттыр зады олуттардын карактары онызынган сайдыды олуттардын кырында барды.

Ол үете чедир-ле азын сула олуттар ол мангысталчак амдыралдыг чегенч кижилер чонун ол буроу шакан килеңешкенин көрүшкунүнүн чаштынар чери чөгүндан чатаар-ла чырлым, бичиглеп, арга чадарга арыл-бажын холу-биле дугураары орадажып турар.

Тунедил деп орус сөстүн уктазы болза бодоу ажылдадып, өскөнен күжү-биле бүдүргөн кежиктин күөсүл-биле чурттап турар чорукту ына-ча дээр. Тывааш оңу шуут мангыс-

лей берген чүгө дег олутурганнар.

Ындыг болбас аржажок. Төрөөн чуртууга, чонунга бодоуңу хире шаа-биле материалдыг байлыгы тургусулу, чырыктык кайт үени — коммунисттин тургусурунда туржук, ала-незенин оларны азылар өстүрер дөш кылп чораш хөжү, буаныг чагай сеткили бодоуңу күш-ажылы-биле өртүттү харымсалдарын орунуга, харын оларын маттырып, өгөндирин чорутуу, мадыр арын оскунган олар чүгө-биле мангыстар, көрөгеттилер, чорагаарын боор!

Оң даразында область библиотезанын ажылдакчы эш Давыдова болгаш өскө-даа эштер мангыстың амдыралдыг чүткүлүдериң буруу шакан хордаан сеткилин илереттишпашан, оларга улур демиселди чөр болганга күштедилерин эргөжөк чутаалаан чутаалааннар.

Алаа сөөлдө эс ап чүве чутаалаан хоорай прокуроор эш Старинков, мына олуттан мангысты амдыралдыгынын элчегтерин алаар оларын, сөвөжге үндүрүп, зады олуттан чөкчө көрүлдү тургусаш, оларнын мадыктың чүткө амдыралын дончупап чутаалаан:

Иван Макаров, Александр Аванов, Алексей Тутур-оол, Липашин, Тамара Полюк — бөдөр шуштутул-ла кайда-даа ажылдадып, кирган ала-незенин азы төрөл-бүдүргелерин күөсүл-биле чурттап турарлар. Тамара Полюк — ийн урунун нези, ол урутарынын элементин ап, өң-биле чурттап турар. Болар чүтлө азыктыг ажал кылбайн турар эвес, харын арага-дарые хандып, хөй-нигитинг корум-чуртуну үрей турарлар деп эш Старинков чутаалаан.

Ынчанга оларнын бир чамдыктарын Току районунда мынд чалгаалары күш-ажылга кижизилеринге таарыштырган тусвай черге 5 чыл чедир албаан чоруларын, чамдыкын дон-дөрөөн кайы-бир булуртууга, албан черлеринге ажылдадырын лекциянын бүтү киржикчилери негөөн.

«Ажыл» кылбас кижич чөм чивес» деп темага болган бо лекция алаа олутуршанынгарын салыш-сеткилин хайыштырган. Оң солун эргенинге мангыс амдыралдыгынын чонун мурнуна боттарын алып тургусканы биче эвес рөлдүг болганын чутаалаан. Ынчалга-да лекциянын темазы хүнүч чүтүлгө айттырын болгаш лектор эш Кочетков ук теманы амдыралдыг-биле холбаштырып, тодоргай чикетерин ийн ийинг ала-незенин солун бодоуңу болгаш оң кижизилерчи ужу-дууазын улам угаттырып.

А. КЫРГЫС.

# Ундур турар продукциянын шынарын багайн илереткен.

Септеге-механиктик заводка күрүне мегелээр чорутуңу фактары турган доктаамал комиссия илереткен. Септеге-механиктик директор турган Каракулов күөсеттинген ажылдарын түнөөлүн үндүрде, алаа хөй-хоозун санаы мегелеп, немеп бичип турган, хөпсөөн чамдык начальнигер, мастерлер ажыл түнөөлөгө немей меге сан кирип келгенин чакырып келген. Доктаамал комиссияныг кежигунери бүдүрүлгелерге чоруп турган сессияга тургузар айттарынын белекээр-биле чергелештир, бөдүрүп үндүрүп турар продукциянын шынарын экижидерине олар бөдүүн дууазы чедирин турарлар. Хоорайнын үлөтүр бүдүрүлгелеринин талазында Советтин шиктирилери кайы хире күөсүдиг турарын хынаар дугайын доктаамал комиссия үшкү кварталдын ажыл планында кириген.

Чурттага-коммунал, тутуд талазы-биле доктаамал комиссия июнь, июль айларда азын ажылдарын чөмчөттү. Ынчанга албан черлеринин, тургузар сандарынын, школарын септегезин «Коммунал-тутуд» септеге-тутуд эргеледи багай чорутуп турар дугайында школарын, тургузар албан черлеринин, амелдөрүн удуртуучуларындыг билдиримишкени кирген. Капитал септеге талазы-биле ажылдарын планын оожум күөсеттинги турарын чыдааннарын тодоралды өөр деп доктаамал комиссия шиктирилгезин турган. Комиссиянын даразынын орадакчы Д. Юсупов, депутаттар, комиссия кежигунери Д. Воронова, В. Венкова болгаш өскө-даа эске аштыр—8 кижич септеге чоруп турар черлерин бариш хынаан. «Коммунал-тутуд» септеге-тү-

дуг эргеледи июнь, июль айларда септегенин планназын хирезинде, колдууна бодоуңу бажынарынын септегезин чорудуп келген. 23 объектилерин чүтлө 12-зин сөптөөн. Школарын, тургузар сандарын, алыдилерин септегези узамгыч чынар чорук-биле эртежин болбас, а чамдык объектилерин, чижээ, № 2 школын септеэр ажылчынар өскө объектилерде туруп турар.

Септеге чоруп турар объектилер тутуд материалдары-биле уук-тегишкенин хандырынын турар. Оң түнөөлөгө бригадалар чамдыкка ажылдадып, чамдык ажылчылар септеге-тутуд эргеледиң унерин орадажып турар чүтүлдөр бар. Чурттага бажынарынын, школарын, тургузар албан черлеринин болгаш коммунал бүдүрүлгелеринин «Коммунал-тутуд» септеге тутуд эргеледини шугу-биле капитал септегенин чоруп турар дугайында айттарынын хооруктуксомуга тургузары-биле доктаамал комиссия белектер, айттарыны белектер турар үезинде дөрөөн-на школарын, тургузар албан черлеринин, хөй чурчечин септегезин бирги эөлөгө дөдөөр дугайында графика ажылдап кылдырын хооруктуксомуга доктаамал комиссия сандаан.

1961—1962 чаа өөредилге чылды

ЮРИЙ ГАГАРИН ВЕНГРИЯНЫ МАГАДАТКАН

БУДАПЕШТ. (СЭТА). СЭТА-ның корреспондентия А. Семеновтун дамычып турары: Венг Улус Республикага баштайты совет космонавт майор Юрий Гагаринниң аян-чоруу доозулган.

Майор Гагарин-биле байырлажыр дөш Ферихель аэродромунга Будапештиниң ажилчы чонварының 20 муң ажык төлөөлүкчелери ол хун чымылганнар.



Хабаровскиже

Июльдун 25-тең эгелеп Кызылга областын эң дөре мөгелериниң өредилге-шенеледе болгаш тренерлер белеткээр чымык эртен. Москвадан келген спорт мастери, хостуг хурадыш РОФСР-ниң шилиниң команданың шеңделери эртергивен.

Ол чымыштын соонда областың эң шымык мөгелери Сибирге болгаш Ыраккы Чөөн-чүккө бири чер дөш сентябрь 1-де Хабаровскиге өгдөлгө хостуг хурадыштын мөгелери эртергивен.

ДОПЧУЗУ-БИЛЕ

УФА. (СЭТА). Уфаның «Труд» деп мотодромунга Чехословакиянын, Польшаның болгаш Совет Эвилелиниң мототехникчилериниң маргалдазы болган. Ийн хун угулдунгө эң ужуражымшыкы бири черин СССР-ниң чемпиону Игорь Пелеханов чаалап алган.

сиф Шейтин дайчык ланчык-биле олура, чыда болгаш тура бооларында 560 санын алган. Бо дөреге Совет Армиянын, СССР-ниң болгаш делегейин рекордтарында 5 сан бедик күртүтүп болур.

Кубага удур чаа сүлчээни илереткен

ГАВАНА Август 13. (СЭТА). Кубаның революстуг чааза америк империализмин болгаш контрреволюциянын чаа сүлчээни илереткен. Пенгосонун дайынзрактарынын болгаш төп разведка эргелелинин агенттериниң чогаалып кылганы «дөраан хөдөлгөниң планы» деп адаттыгач сүлчээ ийн кол.

Кубаның революциянын базарлыч эргелелинин ирлик планы гуантана мөбазазында болгаш Сантьяго Де Кубага хөдөлгөниң биле кызылгаралаттырмаан. Контрреволюционерлер өскө-даа черлерге хөдөлип үер ужурутуп турган.

Дүжүп берипкен

ЖАКАРТА. (СЭТА). Соловада (Барыны Суматра) индонезий эрте-чагыргаларга индонезий үймөкчилерин баптычарынын бирөөзи — полковник Зулхифани Лубис август 18-те дүжүп берген деп август 21-ниң кежээнде Джакартада чарлаан.

Индонезий армиянын штабынын начальниги орактакчы турган Лубис үймөкчилерин шимчөөшкени Суматрага болгаш Целебеске баштап чорган. Өл-шыктык берге черлерге барык дөрт чымыл дүргүндө чалгынып келгендин сөөлүдө ол полковник бодунун аң чоок 19 дузалакчылары-биле катты дүжүп берипкен.

Чааскаанзыравас

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Бодунун хамаарышпас чоруу дөш, Бюератдан француз шериглерин үндүр ойладыр дөш демисежил турар Тунисин улзуу-биле ап-сеткип каттыштыралганын шимчөөшкени Нигерида калбарып турар.

КАР-ның чааган эде организаостааны

КАИР. (СЭТА). КАР-ның преидентиниң декреттериниң баштаарында Гамаль Абдель Насериниң декреттерин баштаар Каттышкан Араб Республиканын чааган эде организаоста болгаш эгилет, сири районнара министрстволарын дүжүргөн. КАР-ның чангыс ай чааган тургускан болгаш дараазында алды чаа министрстволарын тургускан: куш-ажык министрствосу, Асуанскы илотиваның черектериниң талазы биле министрство, туртаага туудуу министрствосу, артем шимчилердин министрствосу, дэди өөредилгениң министрствосу, чер реформааның черектериниң талазы-биле министрство.

Сонгу Родезияда байдал

ПАРИЖ. (СЭТА). Сонгу Родезияда байдал ам-даа шымыгы турбушан. Колонизаторларын терин дөшкенин мөгели-биле күштүг бодурарын дүртүчүкчө чаа конституцияны шимтирелин-биле хулаён албайн турар ол протектораттын чуртактандарына удуу чаа-чаа каржи хемчегелери англи колониалдык эрге-чагыргалар ап чорудуп турар.

Шериг күчүзүн улгаттырар сорулга-биле

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Америк империализм агентилериниң дынамып турарын күзүтүп алгыра, АКШ-тың шериг күчүзүн улгаттырарынын талазы-биле президент Кеннеди программаның баштаар ам-даа 10 муң ажилчыларын болгаш албан-хавакчыларын шеригте келдире.

Кызыл хоорайга чуртталга туудуу эвес туудуларын туразында тудар чорук-биле демиселдин хемчегелерин дугайында Ажилчы чоннар депутаттарының Кызыл хоорай Советиниң Күүсөмүнүн Шинтипири

Хуу бажымкарнын хоорайнын чуртталга эргелелини болгаш албан, организация черлериниң чуртталга бажымкарнын херимериниң иштинге чуртталга туудуу эвес (мал кажаларын, серилерин, гаражтарын болгаш оон-даа өскелерин чөпшөрдө чокка, кара-туразы-биле кылып турар чоруктар сөөлүг үеде Кызыл хоорайда көвүлгөз деп, хоорай Советиниң күсөкүмө демделгезин.

Кызыл хоорайга чуртталга туудуу эвес туудуларын туразында тудар чорук-биле демиселдин хемчегелерин дугайында

дөш сентябрь 20-ге чедир илердериниң база оларын доп-дордан бузуп чайдаларынын хемчегелерин аларын өрткө удуу камгалаа черинге болгаш санитария инспекциянынга хулаэдир.

1. Коммунал болгаш албан черлериниң, кижилерин хуузулда бажымкарнын хериминиң иштинге чуртталганын эвес туудуларын туразында тутканда, олар бүрүн харымсалганы хулаэдир дээрли хоорайнын коммунал ажил-агыйынга, хоорайнын чуртталга эргелелин, албан черлериниң удуурукчуларыга баш бурунга сатындырып тур.

2. Өрт аймылын азы арым-шевер эвес байдалы таварыштырып болур туудуларын бо чымылган болгаш мотодромунга Чехословакиянын, Польшаның болгаш Совет Эвилелиниң мототехникчилериниң маргалдазы болган.



Москва. В. И. Ленин аттыг стадионун Топ спорт Ордунга чөөфта чаа делегейин бөшки биохимиктер конгресс болуп эрткен.

Өнчүк-чөңгээлиг дайынзырак үүлгөдишишкннер

БОНН. СЭТА-ның корреспондентия Ю. Борисовтун дынамыкты: августун 22-де барыны-герман канцлер Барыны Берлинге чорупкан. Ол аңа барган, хоорайны кезип көөр болгаш барыны-бердин сөөнатын төлөөлүкчилери-биле чугаалажымшыктарын кылып дөш.

Боннун болгаш даштыкынын политивтиг база шериг ажилдыктарыч сөөлүг үеде Барыны Берлинге өнчүк-чөңгээлиг, ажил-чагыт чок аян-чоруктары улам кедрелип турар, ынчангаш Аденәуэриниң мнра барганы чаа ба талазы-биле хол-байшкан. Барыны Берлин болгаш Германиянын Федеративтиг Республиказынын девисазыри болбайн турар мнра бөдүтүн чыдаганынын жуурудан барыны-герман бүндөстага сонгудаларга ол кантгы-даа хамаарышпа чок турбузе-ле боюн канцлер олчө сонгуда мурунун демиселдини кидин-тутуу үеинде чорупкан.

Сонгу Родезияда байдал

ПАРИЖ. (СЭТА). Сонгу Родезияда байдал ам-даа шымыгы турбушан. Колонизаторларын терин дөшкенин мөгели-биле күштүг бодурарын дүртүчүкчө чаа конституцияны шимтирелин-биле хулаён албайн турар ол протектораттын чуртактандарына удуу чаа-чаа каржи хемчегелери англи колониалдык эрге-чагыргалар ап чорудуп турар.

Чугаазы

Чугаалажымшыктарын кылырынга кантгы-бир үедеин бодуну болур дээрин тодорайлаар үе ам чедип келген деп ол санал турар ирги бе деп, корреспонденттериниң бирөөсиниң салган айтырымына күрүө секретарынын харымсалганы болза; бо айтырыгын талазы-биле СССР-ниң тургузуда «эзөн каш пунктулар бар», ол пунктуларга кайы-бир «тайыдыр» сетегинин турар.

Расктың телевидение дамчыштыр

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). «Параага-биле ужуражылга» деп телевидение программаның баштаар «Нейшл бродкастинг» компаниянын радио дамчыдыгызынга АКШ-тын күрүө секретары Раск чүве чугаалаш, Барыны Берлинниң айтырымын байдалы болгаш ГДР-ниң чааган кызылгараларга айып чок чорукту хандыр талазы-биле ал чоруктан хемчегелериниң утка-шымыгы хажыларын база катар орадданган. «Барыны чүктүн эң чутула эрге-ажыктары болза, Барыны Берлинге шериглерин хөвэр тургузары болур» деп Раск база дагын чугаалаан болгаш «ол хоорайнын хосталгазы болгаш айып чок чоруу шак оортан» хамааржыр дээр өөнчүгү бадыткалды кылган. «Барыны Берлиден АКШ-ты үндүр кызылган турар чорукту» АКШ бодурбас деп, ол мөделгезин.

Расктың телевидение дамчыштыр

Барыны Берлинниң дайы Германияны айтырып болур бе деп айтырарга харымсалганы, АКШ-тың күрүө секретарынын мөделгезин болза: «амгы үе-чаада бистер (тодарагылаарга АКШ, Ред.) ол эрге-ажыктарын бодунар-да хире эргейн-биле тайбыч камгалаарын күзеп турар бис дээрин чугаалаар болуусо дээр бөөр, дубайн дөргө, амгы делегейде кантгы-даа айтырышта боттуг болгаш таарыкчалыг харын болурунга кантгы-даа перспектива чок. ынчангаш, ол аң чутула эрге-ажыктарын тайбыч аргалар-биле камгалаарынга үндөсөн тыпты берип болур дээринге идеген турар бис» деп ол чугаалаан.

Чугаалажымшыктың шыншан-ла болууун турар дээринге шыкы-биле идеген турар бис. Калган, калаа чоруну — ол дөреге Совет Эвилелиниң чааган кийирши-тирбишан, чаакар аразынга су-

Редакциянын АДРЕСИ: Кызыл, Шетиник кулмучузу, бажы № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: редакторун 24-63, редакторун орактакчынын 35-24, пропаганда кидизиниң 23-54, харымсалгалык секретарынын болгаш дежурныйнын 23-35, кәдә ажил-агый кидизиниң 25-38, партизья амырдал болгаш культура амырдал кидизиниң 37-13, иштики информация кидизиниң 20-60, чагаа болгаш совет тургузут кидизиниң 21-27, үзөтүр болгаш транспорт кидизиниң 22-64, бухгалтериянын 31-75, корректорларын 21-47. Соуун келбейн барганда 32-75 телефонче долгаар.

Обласка АГААР-ВОЙДУСТУК байдалы

Бөгүн обласка болгаш Кызылга туразы: обласка—18—23, а Кызыл-шокар буруттарым, чашкын чок хун болур. Хат кошкак, чөртү өйтүвүндө ашаар, сонгу-чөөн чүк угланымшыкынын. Агаарнын температура: Редактор Д. Б. БАЙЫР-ООЛ.

КИНОТЕАТРЛАРГА БӨГҮН

- «ВЛКСМ-НИҢ 30 ЧЫЛЫ» (улуг залга): «Өг-бүлөсү чөк»—11.30, 1.30, шактарда; «Париж богоматериниң дугам» (2-ги кезээ)—3.30, 5.30, 7.30, 9.30 шактарда; биче залга: «Көрөн азар ынакшылы»—4.30, 6.30, 8.30 шактарда; допчу кинолар залы: «Сылдыстар Москвага ужурашканнар»—3, 5, 5.40, 7.40 шактарда.

ОБЛАСТЫҢ КИНОЭКРАННАРЫНГА

Advertisement for a cinema showing 'ВЕРГЕ ШОК' with a photo of a person. Includes text about film screenings and ticket information.